

POLITYKA JĘZYKOWA

W ramach działań podejmowanych na rzecz promowania mobilności i międzykulturowego zrozumienia Unia Europejska (UE) wskazała naukę języków jako ważny priorytet i finansuje liczne programy i projekty w tym obszarze. Zdaniem UE wielojęzyczność stanowi istotny element konkurencyjności europejskiej. Dlatego też jednym z celów polityki językowej UE jest opanowanie przez każdego obywatela Unii, oprócz języka ojczystego, dwóch języków obcych.

PODSTAWA PRAWNA

W UE, która opiera się na dewizie „Zjednoczona w różnorodności”, języki są najbardziej bezpośrednim wyrazem naszej kultury. Poszanowanie różnorodności językowej jest podstawową wartością Unii. Art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) stanowi, że Unia „szanuje swoją bogatą różnorodność kulturową i językową”. Art. 165 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) podkreśla, że „działanie Unii zmierza do rozwoju wymiaru europejskiego w edukacji, zwłaszcza przez nauczanie i upowszechnianie języków Państw Członkowskich” przy pełnym poszanowaniu różnorodności kulturowej i językowej (art. 165 ust. 1 TFUE).

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej zakazuje dyskryminacji ze względu na język (art. 21) i nakłada na Unię obowiązek poszanowania różnorodności językowej (art. 22).

[Pierwsze rozporządzenie](#) z 1958 r. w sprawie określenia systemu językowego byłej Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej zmieniano wraz z kolejnymi przystąpieniami nowych państw do UE i obecnie określone są w nim języki urzędowe UE^[1], podobnie jak w art. 55 ust. 1 TUE. Przepisy tego rozporządzenia i art. 24 TFUE stanowią, że każdy obywatel Unii Europejskiej może zwrócić się pisemnie do każdej instytucji lub każdego organu UE w jednym z tych języków i otrzymać odpowiedź w tym samym języku.

CELE

Polityka językowa UE opiera się na poszanowaniu różnorodności językowej we wszystkich państwach członkowskich oraz na tworzeniu dialogu międzykulturowego w całej UE. Aby wzajemny szacunek zaistniał w praktyce, Unia wspiera nauczanie i uczenie się języków obcych oraz mobilność obywateli dzięki specjalnym programom w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego. Znajomość języków obcych została

[1]24 językami urzędowymi UE są języki: angielski, bułgarski, chorwacki, czeski, duński, estoński, fiński, francuski, grecki, hiszpański, irlandzki, litewski, łotewski, maltański, niderlandzki, niemiecki, polski, portugalski, rumuński, słowacki, słoweński, szwedzki, węgierski i włoski.

uznana za jedną z podstawowych umiejętności, którą wszyscy obywatele UE powinni nabyć, aby zwiększyć swoje szanse na wykształcenie i zatrudnienie. Na Szczycie Społecznym na rzecz Sprawiedliwego Zatrudnienia i Wzrostu Gospodarczego zorganizowanym 17 listopada 2017 r. w Göteborgu (Szwecja) Komisja przedstawiła pomysł stworzenia „europejskiego obszaru edukacji”, w którym do 2025 r. „normą jest znajomość dwóch języków oprócz języka ojczystego” (por. [komunikat](#)). UE współpracuje również z państwami członkowskimi, aby chronić mniejszości, w oparciu o przyjętą przez Radę Europy Europejską kartę języków regionalnych lub mniejszościowych.

OSIĄGNIĘCIA

A. Kształtowanie polityki oraz wspieranie projektów w zakresie badań i rozwoju w dziedzinie języków

1. Wsparcie w nauce języków obcych

22 maja 2019 r. Rada przyjęła zalecenie w sprawie kompleksowego podejścia do nauczania i uczenia się języków. Wzywa w nim państwa członkowskie do bardziej zdecydowanego wspierania nauki języków obcych w ramach obowiązku szkolnego, dania większej liczbie nauczycieli języków możliwości odbywania szkoleń za granicą oraz do promowania innowacji pedagogicznych z wykorzystaniem narzędzi takich jak [School Education Gateway](#) i [eTwinning](#).

2. Porównywalność danych dotyczących kompetencji językowych

W 2005 r. Komisja opublikowała [komunikat](#) w sprawie europejskiego wskaźnika kompetencji językowych, który to komunikat jest instrumentem pomiaru ogólnych kompetencji językowych w każdym państwie członkowskim. UE wspiera również stosowanie [systemu opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocena \(CEFR\)](#) Rady Europy. Narzędzie to zostało opracowane „w celu zapewnienia przejrzystych, spójnych i jak najbardziej kompleksowych podstaw do opracowywania programów nauczania języków i wytycznych w tym zakresie, materiałów dla nauczycieli i uczniów oraz oceny znajomości języków obcych”. Jest ono obecnie powszechnie stosowane w Europie i na innych kontynentach.

3. Europejskie Centrum Języków Nowożytnych (ECML) Rady Europy i Europejski Ośrodek Badań nad Wielojęzycznością i Učeniem się.

UE ściśle współpracuje z dwoma ośrodkami badań językowych – [Europejskim Centrum Języków Nowożytnych Rady Europy \(ECML\)](#) oraz [Europejskim Ośrodkiem Badań nad Wielojęzycznością i Učeniem się \(Mercator\)](#). ECML wspiera dążenie do doskonałości i innowacji w nauczaniu języków obcych i pomaga Europejczykom w skuteczniejszej nauce języków. Jego głównym celem jest wspieranie państw członkowskich we wdrażaniu skutecznych polityk nauczania języków, ze szczególnym uwzględnieniem uczenia się i nauczania języków, wspieranie dialogu i wymiany najlepszych praktyk oraz sieci badawczych i projektów związanych z tym programem. UE [współfinansuje projekty ECML](#) mające na celu promowanie integracji językowej dzieci ze środowisk imigracyjnych oraz ustanowienie kryteriów jakości i porównywalności w odniesieniu do testów językowych i ich oceny. Mercator koncentruje się przede wszystkim na językach regionalnych i mniejszościowych w Europie i działa na rzecz gromadzenia wiedzy,

studiów i badań, rozpowszechniania i stosowania wiedzy w dziedzinie uczenia się języków w szkole, domu i za pośrednictwem partycypacji kulturalnej.

4. Europejskie studia drugiego stopnia w dziedzinie tłumaczeń pisemnych

[Europejskie studia drugiego stopnia w dziedzinie tłumaczeń pisemnych \(EMT\)](#) są znakiem jakości dla uniwersyteckich programów w dziedzinie tłumaczeń pisemnych spełniających uzgodnione normy zawodowe i wymagania rynku. Głównym celem EMT jest poprawa jakości kształcenia tłumaczy pisemnych i zachęcenie wysoko wykwalifikowanych osób do pracy w zawodzie tłumacza pisemnego w UE. EMT ma również na celu podniesienie prestiżu zawodu tłumacza w UE.

B. Programy działania

1. Program Erasmus+

[Erasmus+](#) to unijny program na rzecz kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu na lata 2021–2027. Promowanie nauki języków obcych i różnorodności językowej jest jednym z celów szczegółowych tego programu. [Przewodnik po programie Erasmus+ na 2021 r.](#) podaje, że „Możliwości wprowadzone w celu zaoferowania wsparcia językowego mają za zadanie uczynić mobilność wydajniejszą i skuteczniejszą, zwiększyć efektywność nauczania i tym samym przyczynić się do realizacji szczegółowego celu programu” (s. 11). Uczestnikom programów w zakresie mobilności oferuje się [wsparcie językowe online Erasmus +](#), aby pomóc im w nauce języka kraju przyjmującego. Erasmus+ zachęca do współpracy w celu wprowadzania innowacji i wymiany dobrych praktyk dzięki partnerstwom w dziedzinie nauczania i uczenia się języków obcych. W ramach programu Erasmus+ finansuje się również wiele projektów mających na celu wspieranie nauczania i uczenia się języków migowych oraz promowanie różnorodności językowej i ochrony języków mniejszościowych.

2. Program „Kreatywna Europa”

W ramach programu „Kreatywna Europa” przyznawane są środki na tłumaczenie książek i rękopisów w ramach [podprogramu Kultura](#).

3. Europejski Dzień Języków

UE i Rada Europy, zachęczone ogromnym sukcesem Europejskiego Roku Języków w 2001 r., postanowiły ustanowić dzień 26 września [Europejskim Dniem Języków](#), w którym w całej UE odbywają się różnego rodzaju wydarzenia promujące naukę języków. Ta inicjatywa ma również na celu zwiększenie świadomości obywateli na temat dużej liczby języków używanych w Europie oraz zachęcanie do uczenia się języków.

4. Europejski Znak Innowacyjności w zakresie Nauczania Języków Obcych

Przyznawany przez Komisję [Europejski Znak Innowacyjności w Zakresie Nauczania Języków Obcych](#) ma zachęcać do podejmowania innowacyjnych inicjatyw w zakresie nauczania i uczenia się języków, nagradzać nowatorskie metody nauczania języków oraz zwiększać wiedzę na temat języków regionalnych i mniejszościowych. Nagroda przyznawana jest szczególnie innowacyjnym projektom nauki języków obcych, osobom, które poczyniły znaczne postępy w nauce języka obcego, oraz najlepszym nauczycielom języków obcych.

5. „Juvenes Translatores”

Co roku Komisja przyznaje nagrodę w konkursie [Juvenes Translatores](#) za najlepsze tłumaczenie wykonane przez 17-letnich uczniów z wszystkich państw członkowskich. Uczniowie mogą wybrać tłumaczenie z któregośkolwiek języka urzędowego na którykolwiek język urzędowy UE.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

A. Różnorodność językowa

Na wstępie należy zauważyć, że we własnej strategii komunikacyjnej Parlament przyjął politykę wielojęzyczności, co oznacza, że wszystkie języki UE są równie ważne. Większość dokumentów parlamentarnych jest tłumaczonych na wszystkie języki urzędowe, a każdy poseł do Parlamentu Europejskiego ma prawo wypowiadać się w wybranym przez siebie języku UE. Podobnie wizyty w Domu Historii Europejskiej i w Parlamentarium (Centrum dla Zwiedzających Parlamentu Europejskiego) są dostępne w 24 językach urzędowych Unii Europejskiej.

Ponadto od 2007 r. Parlament co roku przyznaje [Nagrodę Filmową LUX](#), co oznacza wykonanie napisów do trzech filmów finałowych również w 24 językach urzędowych Unii Europejskiej.

W [rezolucji](#) z 24 marca 2009 r. zatytułowanej „Wielojęzyczność: atut dla Europy i wspólne zobowiązanie Parlament potwierdził swoje poparcie dla polityki UE w dziedzinie wielojęzyczności i wezwał Komisję do opracowania środków mających na celu promowanie różnorodności językowej.

W [rezolucji](#) z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie modernizacji edukacji w UE Parlament podkreślił potrzebę promowania nauczania co najmniej dwóch przedmiotów w języku innym niż ojczysty na poziomie szkoły średniej oraz lepszego nauczania języków, tak aby uczniowie mogli z powodzeniem posługiwać się dwoma językami oprócz języka ojczystego.

11 września 2018 r. Parlament przyjął [rezolucję](#) w sprawie równości językowej w erze cyfrowej, sporządzoną na podstawie [badania](#) przeprowadzonego na zlecenie Zespołu ds. Weryfikacji Rozwiązań Naukowych i Technologicznych PE. Parlament wezwał w niej Komisję do oceny najodpowiedniejszych środków zapewnienia równości językowej w erze cyfrowej oraz do opracowania solidnej i skoordynowanej strategii na potrzeby wielojęzycznego jednolitego rynku cyfrowego.

20 maja 2021 r. Parlament i Rada przyjęły [rozporządzenie \(UE\) 2021/817](#) ustanawiające program Erasmus+: unijny program na rzecz kształcenia i szkolenia, młodzieży i sportu, W ramach działania kluczowego nr 1 program ten obejmuje środki wsparcia językowego w kontekście działań w zakresie mobilności edukacyjnej.

Art. 3 [rozporządzenia \(UE\) 2021/818](#) ustanawiającego program „Kreatywna Europa” (2021-2027) stanowi, że jednym z celów programu jest ochrona, rozwój i promowanie europejskiej różnorodności kulturowej i językowej oraz dziedzictwa kulturowego i językowego.

W swojej [rezolucji](#) z 11 listopada 2021 r. w sprawie Europejskiego obszaru edukacji: wspólne całościowe podejście Parlament podkreślił znaczenie nauki języków obcych, w szczególności języka angielskiego. Podkreśla konieczność podjęcia przez państwa członkowskie działań wspierających rozwój kompetencji językowych na wszystkich poziomach, zwłaszcza w ramach szkolnictwa podstawowego i średniego, aby zrealizować cel Rady Europy, jakim jest wielojęzyczność, oraz aby osiągnąć poziom odniesienia, zgodnie z którym wszyscy uczniowie będą w wystarczającym stopniu znali przynajmniej dwa inne języki urzędowe UE najpóźniej w chwili ukończenia szkoły średniej pierwszego stopnia. Ponadto w rezolucji wezwano Komisję do opracowania narzędzi umożliwiających państwom członkowskim wdrożenie zalecenia Rady w sprawie kompleksowego podejścia do nauczania i uczenia się języków, odpowiedniego monitorowania postępów i zapewnienia wsparcia finansowego szkołom zajmującym się nauczaniem znajomości języków europejskich, zwłaszcza języków ojczystych obywateli UE mieszkających w innych państwach UE. Wezwał również państwa członkowskie do gromadzenia porównywalnych danych dotyczących nauki języków.

B. Wspieranie języków mniejszościowych

W 2013 r. Parlament Europejski przyjął [rezolucję](#) w sprawie języków europejskich zagrożonych wymarciem oraz różnorodności językowej w Unii Europejskiej, w której to rezolucji apeluje do państw członkowskich o zwracanie większej uwagi na języki europejskie zagrożone wymarciem, a także o zaangażowanie się w ochronę i propagowanie niepowtarzalnej różnorodności dziedzictwa kulturowego i językowego Unii.

23 listopada 2016 r. Parlament przyjął [rezolucję](#) w sprawie języków migowych i zawodowych tłumaczy języka migowego. Celem było podkreślenie, że mieszkańcy UE niesłyszący, głuchoniewidomi i niedosłyszący muszą mieć dostęp do takich samych informacji i wiadomości jak pozostali obywatele dzięki tłumaczeniu w języku migowym, napisom i przetwarzaniu mowy na tekst i/lub alternatywnym formom komunikacji, w tym tłumaczeniu ustnemu.

7 lutego 2018 r. Parlament Europejski przyjął [rezolucję](#) w sprawie ochrony i niedyskryminacji mniejszości w państwach członkowskich UE. W rezolucji zachęca się państwa członkowskie, by zagwarantowały prawo do używania języka mniejszościowego oraz do ochrony różnorodności językowej w UE. W rezolucji opowiedziano się za poszanowaniem praw językowych w społecznościach, w których obowiązuje więcej niż jeden język urzędowy, oraz wezwano Komisję do promowania nauczania i używania języków regionalnych i mniejszościowych.

W [rezolucji](#) z 17 grudnia 2020 r. Parlament wyraził poparcie dla pakietu „Minority SafePack” – europejskiej inicjatywy obywatelskiej na rzecz poprawy ochrony mniejszości językowych.

C. Konferencja w sprawie przyszłości Europy

W maju 2022 r. Konferencja w sprawie przyszłości Europy przyjęła [sprawozdanie](#) w sprawie wyników końcowych. W sprawozdaniu przedstawionym na posiedzeniu plenarnym propozycja nr 48 stanowi, że UE powinna „promować wielojęzyczność jako pomost do innych kultur od najmłodszych lat. Języki mniejszościowe i regionalne

wymagają dodatkowej ochrony, biorąc pod uwagę Konwencję Rady Europy o językach mniejszościowych i Konwencję ramową o ochronie mniejszości narodowych. UE powinna rozważyć utworzenie instytucji promującej różnorodność językową na szczeblu europejskim. Począwszy od szkoły podstawowej, uczniowie powinni mieć obowiązek osiągnięcia najwyższego możliwego poziomu kompetencji w aktywnym języku UE innym niż ich język ojczysty. Aby ułatwić obywatelom europejskim porozumiewanie się z szerszymi grupami Europejczyków, a także przyczynić się do zwiększenia spójności europejskiej, państwa członkowskie powinny zachęcać do nauki języków sąsiednich państw członkowskich UE na obszarach transgranicznych oraz do osiągnięcia certyfikowalnego poziomu w języku angielskim.

Więcej informacji na ten temat można znaleźć na [stronie internetowej](#) Komisji Kultury i Edukacji.

Olivier Yves Alain Renard / Kristiina Milt
03/2023

